

UNIVERSITATEA DE STAT DIN MOLDOVA
FACULTATEA DE DREPT
DEPARTAMENTUL DREPT INTERNAȚIONAL ȘI
EUROPEAN

REFERAT
TEMA: „ PRINCIPILE DREPTULUI INTERNAȚIONAL
PENAL”

Efectuat: Olaru Tudor, masterand anul I, drept international
Coordonator științific: Sârcu Diana, Conferențiar universitar, doctor habilitat în drept

Chișinău, 2026

Dreptul internațional penal s-a născut din nevoia de a răspunde celor mai grave crime comise împotriva umanității, mai ales după marile conflicte mondiale. Experiența acelor vremuri a arătat că nu este suficient ca statele să își reglementeze doar propriul cadru de drept penal intern, ci este nevoie de un cadru comun, recunoscut la nivel global, pentru a sancționa atrocitățile care depășesc granițele naționale.

În acest context, principiile dreptului internațional penal au devenit fundamentul pe care se sprijină întreaga construcție juridică. Ele nu sunt simple reguli tehnice, ci adevărate garanții pentru protecția drepturilor omului, menite să prevină abuzurile și arbitrarul autorităților. Prin respectarea acestor principii, comunitatea internațională transmite un mesaj clar: **nimeni nu este mai presus de lege, iar crimele care amenință pacea și demnitatea umană nu vor rămâne nepedepsite.**

Un principiu de drept reprezintă o regulă fundamentală, un enunț normativ de bază care stă la temelia întregului sistem juridic. El exprimă idei esențiale ce trebuie să se regăsească în orice normă de drept, având rolul de a orienta legiuitorul, judecătorul și practicienii în aplicarea și interpretarea legii. Termenul provine din latinescul *principium* („început”, „izvor primordial”), ceea ce subliniază caracterul său de fundament al ordinii juridice. Astfel, principiile de drept nu sunt doar reguli abstracte, ci constituie repere axiologice și tehnice care asigură coerența și unitatea sistemului juridic.

Dreptul internațional penal este acea ramură a dreptului internațional public care reglementează răspunderea penală individuală pentru comiterea celor mai grave infracțiuni ce afectează comunitatea internațională: genocidul, crimele împotriva umanității, crimele de război și crima de agresiune. El are ca obiect sancționarea persoanelor fizice, indiferent de funcția sau rangul lor, și se bazează pe norme internaționale consacrate prin tratate (precum Statutul de la Roma al Curții Penale Internaționale din 1998), dar și pe jurisprudența tribunalelor internaționale *ad-hoc* (Nürnberg, Tokyo, ICTY, ICTR).

Pornind de la aceste două definiții, putem spune că principiile dreptului internațional penal sunt acele reguli fundamentale care guvernează aplicarea și interpretarea normelor penale internaționale. Ele asigură:

- respectarea legalității incriminării și pedepsei,
- garantarea răspunderii penale individuale,
- protejarea drepturilor fundamentale ale acuzatului,
- și menținerea echilibrului între suveranitatea statelor și rolul instanțelor internaționale.

Aceste principii constituie „coloana vertebrală” a dreptului internațional penal, oferind stabilitate și legitimitate în aplicarea sancțiunilor pentru crimele care amenință pacea și securitatea globală.

Dreptul Internațional Penal se sprijină pe principiile generale ale dreptului internațional public, dar are și reguli proprii, adaptate specificului său. Unul dintre cele mai importante este *principiul legalității incriminării și al legalității pedepsei*. Acesta spune, pe scurt, că nu poate exista infracțiune dacă fapta nu era prevăzută ca atare de legea penală înainte de a fi comisă. La fel, nicio pedeapsă nu poate fi aplicată dacă nu era stabilită de lege pentru faptele de aceeași natură. Formula consacrată este *nullum crimen sine lege, nulla poena sine lege*.

Totodată, acest principiu se extinde și asupra procesului de judecată: hotărârile instanțelor trebuie să fie pronunțate în baza legii, iar sancțiunile aplicate să fie conforme cu normele juridice (*nullum iudicium sine lege, nulla poena sine iudicio*). Cu alte cuvinte, legalitatea trebuie respectată

nu doar în definirea infracțiunilor și pedepselor, ci și în modul în care acestea sunt judecate și aplicate.¹

Un alt principiu esențial este *principiul represiunii universale*. Acesta își are originea în practica cutumiară, dar astăzi este recunoscut pe scară largă în comunitatea internațională și apare frecvent în convenții internaționale cu dispoziții penale. Conform acestui principiu, orice stat care găsește pe teritoriul său autorul unei infracțiuni internaționale are competența de a-l judeca și sancționa, indiferent unde a fost comisă fapta (*ubi te invenero, ibi de iudicabo*).

Astfel, represiunii universale îi revine rolul de a depăși limita tradițională a principiului teritorialității legii penale din dreptul intern, oferind un mecanism prin care comunitatea internațională poate acționa unitar împotriva celor care comit infracțiuni grave ce afectează întreaga umanitate.

Principiul *răspunderii penale individuale* subliniază că doar persoana care a comis fapta răspunde pentru ea, indiferent de rolul sau poziția sa în cadrul infracțiunii. Nu se acceptă răspunderea colectivă și nici ideea ca cineva să fie tras la răspundere pentru faptele altuia.

La fel de important este *principiul imprescriptibilității crimelor de război și al crimelor contra umanității*. Acesta arată că trecerea timpului nu șterge responsabilitatea penală pentru cele mai grave infracțiuni internaționale. Crimele de război și crimele împotriva umanității nu pot fi prescrise, iar acest principiu întărește cooperarea dintre state și contribuie la menținerea păcii și securității internaționale. El a fost consacrat în documente fundamentale, precum Statutul Tribunalului Militar Internațional de la Nürnberg, Convenția privind imprescriptibilitatea crimelor de război și contra umanității, sau principiile cooperării internaționale pentru identificarea, arestarea, extrădarea și pedepsirea celor vinovați.

Un alt pilon al dreptului internațional penal este acela că **ordinul superiorului ierarhic nu înlătură răspunderea penală**². Chiar dacă o faptă este comisă la ordin, gravitatea ei nu poate fi justificată prin subordonare. Responsabilitatea rămâne personală.

În plus, **funcțiile înalte nu oferă imunitate**³. Dimpotrivă, șefii de stat, de guvern sau alți demnitari care comit infracțiuni internaționale pot fi sancționați mai sever, tocmai din cauza responsabilității sporite pe care o implică poziția lor.

Astfel, aceste principii conturează un cadru clar: răspunderea este individuală, imprescriptibilă pentru cele mai grave crime, nu poate fi înlăturată prin ordine ierarhice și devine chiar mai strictă pentru cei aflați la vârful puterii.

¹ Marțian I. Niciu, prof. Univ. Dr. Drept internațional public. Ed. Servosat, Arad, 1999, p. 130.

² Statutul de la Roma al Curții Penale Internaționale, art.33, adoptat la 17 iulie 1998, intrat în vigoare la 1 iulie 2002.

³ *Idem*; art. 27.

Principiile dreptului internațional penal nu sunt simple formule juridice, ci reperi esențiale pentru apărarea demnității umane. Ele stabilesc un cadru clar care împiedică autoritățile să acționeze arbitrar și garantează că fiecare persoană este judecată și sancționată conform legii. În acest fel, se asigură respectarea drepturilor fundamentale și se previne impunitatea celor care comit cele mai grave crime. Totodată, aceste principii au un rol esențial în consolidarea cooperării internaționale. Crimele de război și crimele împotriva umanității nu afectează doar statele unde au fost comise, ci întreaga comunitate globală.

Prin recunoașterea imprescriptibilității acestor fapte și prin aplicarea represiunii universale, statele sunt chemate să colaboreze pentru identificarea, judecarea și sancționarea vinovaților. În acest fel, se creează un front comun împotriva atrocităților care amenință pacea și securitatea internațională.

Importanța acestor principii a fost consacrată în documente fundamentale ale dreptului internațional penal:

Statutul Tribunalului Militar Internațional de la Nürnberg, care a pus bazele răspunderii penale individuale pentru crimele de război;

Convenția privind imprescriptibilitatea crimelor de război și a crimelor contra umanității, care garantează că timpul nu poate șterge responsabilitatea;

Statutul de la Roma al Curții Penale Internaționale, care a instituit un mecanism permanent de judecată pentru cele mai grave infracțiuni internaționale.

Prin urmare, aceste principii nu doar definesc cadrul juridic, ci dau expresie unei valori universale: ideea că drepturile omului trebuie protejate, iar cei care le încalcă grav nu pot scăpa nepedepsiți.

Principiile dreptului internațional penal nu trebuie privite doar ca norme juridice reci, ci ca expresia unor valori universale care reflectă dorința comunității internaționale de a proteja demnitatea umană. Ele reprezintă un angajament colectiv împotriva impunității și un mecanism prin care se garantează că niciun individ, indiferent de funcția sau puterea sa, nu este mai presus de lege.

Respectarea acestor principii este esențială pentru menținerea păcii și securității globale. Ele nu doar sancționează trecutul, ci previn viitorul, descurajând comiterea unor noi atrocități. În fond, dreptul internațional penal nu este doar despre pedeapsă, ci despre responsabilitate, cooperare și protecția valorilor fundamentale ale umanității.

Principiu	Esența	Rol / Consecințe
Legalitatea incriminării și pedepsei (<i>nullum crimen sine lege, nulla poena sine lege</i>)	Nu există infracțiune sau pedeapsă fără o lege preexistentă.	Protejează drepturile omului și previne abuzurile statului.
Legalitatea judecării și hotărârilor (<i>nullum iudicium sine lege, nulla poena sine iudicio</i>)	Procesele și sancțiunile trebuie să fie conforme cu legea.	Asigură corectitudinea și transparența actului de justiție.
Represiunea universală (<i>ubi te invenero, ibi de iudicabo</i>)	Orice stat poate judeca și sancționa autorii crimelor internaționale, indiferent unde au fost comise.	Depășește principiul teritorialității și întărește cooperarea internațională.
Răspunderea penală individuală	Doar persoana care a comis fapta răspunde pentru ea	Excluce răspunderea colectivă sau pentru faptele altuia.
Imprescriptibilitatea crimelor de război și contra umanității	Trecerea timpului nu șterge răspunderea penală.	Întărește cooperarea între state și garantează sancționarea celor vinovați.
Ordinul superiorului nu înlătură răspunderea	Executarea unui ordin nu justifică comiterea unei crime internaționale.	Responsabilitatea rămâne personală, indiferent de subordonare.
Răspunderea sporită a demnitarilor	Funcțiile înalte nu oferă imunitate, ci atrag sancțiuni mai severe.	Sublinează responsabilitatea crescută a liderilor politici și militari.